

№ 37 (342)
Кастрычнік 2010 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

- **Імпрэзы: кніга Бутэвіча, літары Якавенкі і песні Бутырчык** – *стар. 2*
- **Традыцыі: нематырыяльная культурная спадчына** – *стар. 3*
- **Перачытаем Караткевіча: Арыгант – хто ён** – *стар. 4*

На тым тыдні...

✓ **22 верасня** ў штаб-кватэры ЮНЭСКа ў Парыжы адбылося ўрачыстае адкрыццё выстаўкі «Іван Хруцкі: творчасць ў дыялогу культур». Пастаянным арганізатарам мерапрыемства было прадстаўніцтва Беларусі пры ЮНЭСКа ў супрацоўніцтве з Нацыянальным мастацкім музеем Рэспублікі Беларусь.

Экспазіцыя прымеркаваная да 200-годдзя з дня нараджэння беларускага мастака, які лічыцца адным з заснавальнікаў рускага нацюрморта. Гэты юбілей уключаны ў Спіс памятных датаў ЮНЭСКа на 2010–2011 гады.

✓ Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту **26 верасня** прапанаваў пазнаёміцца з мілагучнасцю спеваў і прыгажосцю танца літоўскага народа. Госці **свята «Восеньская ліра»** – прадстаўнікі Рэспубліканскага грамадскага аб'яднання літоўцаў у Рэспубліцы Беларусь, калектыву «Дзімгелітэ» і народныя ансамблі з Літвы «Рудзінэлес» і «Ліра», гурт «Бараўлянская крынічка» падаравалі незабыўныя моманты сустрэчы з традыцыйнай культурай суседзяў. Сумесная канцэртная праграма – гэта сведчанне добрасуседскіх стасункаў між нашымі краінамі.

✓ У Кіеўскай нацыянальнай оперы **27 верасня** прайшло адкрыццё **Дзён культуры Рэспублікі Беларусь**. У цырымоніі бралі ўдзел першы намеснік міністра культуры Беларусі Уладзімір Карачэўскі, пасол Беларусі ва Украіне Валянцін Вялічка, дзеячы культуры і мастацтва, жыхары і госці Кіева.

У канцэрце прагучалі творы з рэпертуару артыстаў Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Рэспублікі Беларусь імя І. Жыновіча і салістаў Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь.

✓ **29 верасня** ў канцэртнай зале «Мінск» пачаўся аўтарскі праект аб'яднання ПАН-студыя «Творчая майстэрня», прызначаны для гледачоў, якіх прываблівае якасная жывая музыка ад найлепшых прадстаўнікоў інтэлектуальнага накірунку (джаз, этна, ф'южн, эмбінэт) Беларусі і замежжа. Асноўная ідэя праекта, як падкрэслівае яго аўтар Аляксандр Астроўскі, – сумяшчэнне жанраў, якія ў звычайных канцэртах, магчыма, ніколі б не сустрэліся. У першым жам-паядынку сышліся група «Акана» (этна-джаз) і квінтэт Вялікага тэатра оперы і балета «Серенада» (класічная музыка ў сучаснай апрацоўцы).

✓ **1 кастрычніка** ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь адкрылася **выстаўка вышыўкі** грамадска-культурнага аб'яднання аматараў вышыўкі «Вышывальшчыца» «Шлях да храма», прысвечаная аднаму з галоўных праваслаўных святаў – Пакровам Найсвятой Багародзіцы. Майстрыхі з Мінска, Гродна, Гомеля, Бабруйска, Барысава, Віцебска ствараюць свае палотны ў розных тэхніках – крыж, паўкрыж, габеленавы шоў, мастацкая шматслойная і машынная вышыўка, бісер.

10 кастрычніка –

Дзень
работнікаў
культуры

Нашыя работнікі культуры здатныя на многае. Прыкладам, бібліятэкар з Астраўца Людміла Баляславаўна Міжагурская ўласнымі рукамі «выройчывае» кветкі... з саломкі

Фота Наталі КУПРЭВІЧ

Калі вёска вяртае самабытнасць

25 верасня ў беларускай вёсачцы Орля ў Шчучынскім раёне адбыўся фест фальклорнай песні «Прынёманскія напевы» з прэзентацыяй народнага абраду «Багач». Фэст быў падтрыманы праектам «Устойлівае развіццё на мясцовым узроўні» праграмы развіцця ААН. Дзякуючы гэтай праекту беларускія мястэчкі робяць пэўныя крокі на шляху адраджэння і захавання нацыянальнай культуры і традыцыяў, паляпшэння ўзроўня жыцця, захавання навакольнага асяроддзя.

Адразу хачу адзначыць гасціннасць гэтага краю. Вёска Орля адметная сваімі традыцыямі. Адметнае і тое, што на працягу многіх гадоў яна з'яўлялася культурным і эканамічным цэнтрам рэгіёна; яшчэ напачатку ХХ стагоддзя за ёй захоўваўся гэтакі неафіцыйны статус. Перад Другой сусветнай вайной тут размяшчаўся царкоўна-прыхадскі каледж, рэгулярна праходзілі кірмашы, быў рынак, духавы аркестр, летнія скаўцкія лагеры, зона адпачынку на рацэ Нёман са стралковым цірам, пракатам лодак і катамаранаў.

Захоўваючы культурныя традыцыі, у вёсачцы з года ў год праходзіць спрадвечна-беларускае свята «Багач», якое сімвалізуе заканчэнне ўборкі зернявых. Да яго стараліся скончыць жніво. Лічыцца, што «Багач» – водгук язычніцкага свята земляробчага культу Дажджбога – бога сонца, дастатку і багацця. Свята адзначалася ў дні, якія блізка стаяць да восеньскага раўнадзенства. Гэты дзень лічыцца першым сапраўдным днём восені. У гэты час буслы збіраюцца ў вырай. Нават існуе прыкмета: калі паляціць бацян да Прачыстай, то ляжа ранняя зіма.

Багачом (або Багатцам) называлі сьвяенку з жытам і свечкаю. Яго насілі на свята ў кожную хату вёсачкі. Зерне збіралі з першага жажыначнага снапа, свечку рыхтавалі пад спеў дажынкавых мелодыяў. Верылі, што Багач забяспечваў сям'і дабрабыт і шчасце. У гэты дзень гаспадар да ўсходу сонца засяваў ніву жытам, асвечаным яшчэ ў Першую Прачыстую.

(Заканчэнне на стар. 6)

Журавінавы рай у доме Купалы

Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы працягвае серыю музычна-паэтычных вечарынаў, што праводзяцца ў межах акцыі «Вечар у музеі». 23 верасня тут адбыўся акустычны канцэрт «Пачынаецца ўсё з любві...», у якім прагучалі кампазіцыі на вершы лаўрэата Дзяржаўнай прэміі імя Янкі Купалы Яўгенія Янішчыц ў выкананні вакальнага дуэта «Сумесная вандроўка».

Вакальны дуэт быў створаны ў кастрычніку 2005 года пры касцёле «Святых Сымона і Алены». У аснове творчасці калектыву – музыка і песні таленавітага аўтара, барда Ганны Бутырчык, якія атрымалі новае гучанне ў выкананні Надзеі Кійковай і Марыны Дзедавец.

Утульная зала, патэфон з старэнькімі кружэлкамі, прыглушанае святло лямпы, гітара і, вядома, песні, песні аб спрадвечным, аб каханні. Менавіта гэтыя рэчы надавалі лірычны настрой чарговай сустрэчы. Праграма вечарыны пачалася з цыкла песень, які стварыла Ганна Бутырчык на вершы Яўгенія Янішчыц «Прыходзіш з нагодай ці сумам». Таксама прагучала песня «Памалюся», што стала візітоўкай дуэта. Дарэчы была пранікнёная «восеньская» кампазіцыя «Восеньскі лісток» у выкананні Надзеі Кійковай. Слухачы пазнаёміліся з музыкай да вершаў Яўгенія Янішчыц, якія прадставіла Марына Дзедавец. Песні «Поздняя любоў», «Марусіна сэрца» ніводнага з слухачоў не пакінулі аб'якавымі, а выкананне музычнага твора «Кляновыя дажджы» наогул выклікала слёзы. Напрыканцы вечарыны спявачкі запрасілі ўсіх у «Журавінавы рай» – так называлася апошняя кампазіцыя.

Мова вершаў і музыкі мае чароўную сілу аб'яднаць людзей у адзін з восеньскіх вечароў, парадаваць душу і сагрэць сэрца. Застаецца дадаць, што гэта – не апошняя падобная сустрэча.

**Ганна ЯКИМОВІЧ,
студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ
Фота аўтара**

«Кожная літара мае свой характар»

У галерэі Саюза мастакоў Рэспублікі Беларусь «Мастацтва» 1 кастрычніка адбылося ўрачыстае адкрыццё выстаўкі вядомага мастака, ганаровага грамадзяніна г. Гродна Юрыя Якавенкі, дзе сабралася шмат сяброў, напачатку, настайніцаў і прыхільнікаў творцы. На выстаўцы прадстаўлены афорты з альбома «Alfa beta».

– Папка «Alfabeta» зробленая па сістэме, вельмі папулярнай у Англіі ў часы Хогарта (Уільям Хогарт – англійскі мастак, які жыў у 1697–1764 гг.; вядомы сваімі маралістычнымі і сатырычнымі гравюрамі і палотнамі, займаўся стварэннем простых павучальных гравюраў, прызначаных для простага публікі. Ён выразаў выявы на драўляных блоках, спецыяльна не прапрацоўваючы дэталі, каб зрабіць гравюры таннейшымі і тым садзейнічаць іх шырокаму распаўсюду. – А.С.). Тады выдавалі спецыяльныя альбомы гравюраў – гэта адначасова і спосаб захавання, і спосаб распаўсюду, і спосаб афармлення, – расказаў Юрыя Якавенка.

Перад адкрыццём выстаўкі я пазнаёміўся з афортамі мастака. Спалучэнне літараў з сюррэлістычнымі вобразамі прыцягвае ўвагу, зачароўвае, выклікае захапленне фантазіяй аўтара і нараджае пытанне пра ідэю твораў. Акурат пра гэта і распавёў мастак, калі прадстаўляў глядачам альбом сваіх працаў:

– У мяне была ідэя стварыць нейтральную работу, якая магла быць цікавай тут і цікавай у Еўропе, працу, якая дазваляла б раскрыць свае амбіцыі, сваю фантазію, свае ўменні... Мы настолькі прывычаліся да літары, да слова, яны настолькі часта сустракаюцца ў нашым жыцці – на тэлебачанні, у газетах і кнігах, што сталі побытавымі, абязлічанымі. Таму і захацелася вярнуць сябе і глядачоў да прыгажосці літараў, паказаць, што ў кожнай ёсць свой стыль, структура, таўшчыня, што ў кожнай ёсць свой характар. Але зрабіць гэта так, каб прыгажосць літары была не першараднай, а была ўплаўленая ў мае фантазіі, мае ідэі, мае

філасофскія перакананні... З другога боку, мне хацелася «падагнаць» моладзь і сваё пакаленне, паказаць, што ёсць і іншы спосаб – кніга, папка – і можна такім чынам выкладаць свае ідэі.

І сапраўды, перад творама мастака трэба спыніцца і разглядаць яго, расшыфроўваць, асэнсоўваць і, заўважаючы новыя дэталі, вобразы, дадаючы да іх свае адчуванні, неўзабаве трапляеш у свет напоўненых сэнсам літараў.

Як слушна адзначыў на ўрачыстым адкрыцці выстаўкі прафесар Уладзімір Бялькевіч, кожная выстаўка Ю. Якавенкі здзіўляе не толькі сваім рамяством, але і неверагоднай фантазіяй, цудоўнай уласцівацю «ўлюбляць» у свае працы, прымушаць іншых людзей захапляцца гэтымі творама...

**Алесь САЧАНКА
Фота аўтара**

На адкрыцці (Ю. Якавенка справа)

Ад Гальшанаў да Ягелонаў

У рамках цыкла вечарынаў «Беларуска-польскае сумоўе» 27 верасня ў Доме дружбы адбылася вечарына, пад час якой прайшло прадстаўленне рамана Анатоля Бутэвіча «Каралева не здраджвала каралю».

Аўтар закрунуў у сваім творы вечную тэму кахання караля польскага і вялікага князя літоўскага Ягайлы і ліцвінкі Соф'і Гальшанскай.

– Яму 70 гадоў, ёй 17, ні адна з трох жонак не пакінула яму спадчынікаў, – расказвае пісьменнік, – яна ж нарадзіла яму двух сыноў. І, як заўсёды, у іх «дзяржаўнае» каханне ўмешваецца палітыка. «Каралева здрадзіла» – крычаць. Служкі Соф'і, не вытрымаўшы катаванняў, пацвярджаюць, але галоўны падазроны Генрык з Рогава, нягледзячы на ўсе выпрабаванні, непахісны: «Каралева не здраджвала каралю!».

Але кніга не толькі пра каханне. Праз рамантычную, па-мастацку аформленую легенду Анатоль Бутэвіч разважае пра ролю Ягайлы ў лёсе нашай беларускай зямлі і, нягледзячы на яго «рапольскую» палітыку, свярджае свой гістарычны погляд – Ягайла не здраджваў беларускай зямлі.

У часы Ягайлы пераносілі прысутных урыўкі з рамана, якія зачытваў вядомы артыст Алег Вінярскі, і мелодыі XVI стагоддзя ў выкананні ансамбля старажытнай музыкі «Брэвіс». Прыемныя словы аўтара на вечарыне казалі Раіса Баравікова, Генадзь Бураўкін, Міхась Кенька і іншыя дзякавалі за яго «разумныя, да-сведчаныя, шчырыя» думкі, за прыгажосць легенды, праз якія чытачы «захварэюць на гісторыю».

Раіса Баравікова наогул назвала кнігу Анатоля Бутэвіча адной з лепшых за апошнія дзесяцігоддзе. І раптам прызналася, што ў свой час хацела напісаць п'есу на падобны сюжэт. Першая дзея нават была гатовая, калі Анатоль Бутэвіч спачатку распавёў пра свой новы твор, а потым прынёс яго ў «Малодосць».

Зараз рыхтуецца да друку другая частка рамана, дзе сабраны фактычны матэрыял, які датычыцца караля Ягайлы. І тут ужо без лірычнасці. А першую частку, дзе «Каралева не здраджвала каралю», ужо можна прачытаць. Калі вас цікавіць «мастацкая» гісторыя – гэта кніга для вас.

**Юлія ЛАЎРАНКОВА,
студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ**

У тэатры «Зьніч»

Беларускі паэтычны тэатр аднаго акцёра «Зніч» 11 кастрычніка ўдзень запрашае дзяцей на лялечны мнаспектакль «**Дзівосныя авантуры паноў Кубліцкага ды Заблоцкага**», створаны паводле аднайменнай казкачай аповесці Пятра Васючэнка і Сяргея Кавалёва. Гісторыя іх жыцця (гаспадарка ў паноў-гулякаў запушчана, вось і пайшлі яны ў свет белы лепшай долі шукаць) не мудрагелістая, але смешная. І павучальная. Выканаўца – артыст Вячаслаў Шакаліда.

Увечары таго ж дня Мікола Лявончык запраосіць глядачоў на мнаспектакль «**Не праклінай, што я люблю**», у аснову якога пакладзены вершаваны рамана Ніла Гілевіча «Родныя дзеці». Ягонныя героі ставяць перад сабою зусім няпростыя пытанні, адказы на якія давядзецца шукаць нам усім, родным дзецям зямлі беларускай. Музыкальнае суправаджэнне пастаноўкі – цымбалісткі Дар'і Неўмяржыцкай.

18 кастрычніка ўдзень маленькія глядачы пабачаць мнаспектакль-сустрэчу «**Вясёлая карусель**» паводле твораў Артура Вольскага. Сцэнічная версія і выканаўца – заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ларыса Горцава, музыкальнае суправаджэнне – Д. Неўмяржыцкая (цымбалы). Напрыканцы спектакля і маленькія глядачы змогуць выйсці на сцэну, каб пазнаёміць глядачоў са сваімі творамаі.

А ўвечары дарослыя змогуць патрапіць у сівыя часы Сярэднявечча. Заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шэлестаў прадставіць сваю версію аповесці Уладзіміра Караткевіча «Сівая легенда». Мнаспектакль паводле яе называецца «**Нобіль** –

барвяны ўладар» і расказвае пра Рамана Ракуту – уладара сваёй любові, сваёй зямлі, свайго лёсу.

Удзень 19 кастрычніка для маленькіх глядачоў – мнаспектакль «**Маленькі анёлак**». У аснову п'есы Сяргея Кавалёў паклаў вершы французскай пісьменніцы Кармэн Барнос дэ Гаштольд. Артыстка Раіса Астрадзінава на сцэне ўвасобіць апекуна забытых жывёлаў і тых, з кім маленькі анёлак сустранецца – жаўрука, пёўня, сабаку, парсютка, бльху, жырафа ды іншых няшчасных істотак.

На 20 кастрычніка запланаваны мнаспектакль паводле апавяданняў Змітрака Бядулі «**Пяюць начлежнікі**». Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Галіна Дзягілева. У спектаклі гучыць музыка гуртоў «Палескія песні», «Гуда» і «Стары Ольса».

Апошні спектакль гэтага месяца пройдзе 25 кастрычніка. На вечар запланаваная рамантычная мнаопера Алега Залётнева «**Адзінокі птах**». Аўтар лібрэта і рэжысёр пастаноўшчык Галіна Дзягілева. Лаўрэат міжнародных конкурсаў Андрэй Марозаў раскажа пра апошні дзень жыцця Адама Міцкевіча. Невылучна хворы паэт у Стамбуле пераасэнсоўвае сваё жыццё, успамінае дарагія яму людзей, імкнецца – хаця б у думках – у родныя з маленства мясціны.

Дзіцячыя дзённыя пастаноўкі пачынаюцца а 15 гадзіне, вечаровыя – а 19-й, спектаклі адбываюцца ў тэатральной зале культурнага цэнтра касцёла Св. Сымона і Св. Алены ў Мінску. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па тэлефоне ў Мінску (017) 331-75-53.

З рук у рукі, з вуснаў у вусны

Калыска ціха рыліць, дровы ў печы патрэскаюць... За вакном халодная калядная ночка. Рукі гаспадарыні яшчэ занятыя справай, а вусны варушацца – напяваюць знаёму з дзяцінства мелодыю. Якую ёй спявала матуля. А яна цяпер – свайму сыночку. З вуснаў у вусны... Старэйшая дачка падышла, верацяно ўзяла... Вось так трэба, паказвае матуля свайёй дачушцы. Вось так, з рук у рукі перадаваць мы павінны тое, што інакш не перадасі – нашу спадчыну.

23 верасня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі ў галерэі «Ракурс» прайшло

адкрыццё фотавыстаўкі «Нематэрыяльная культурная спадчына Беларусі: кансервацыя ці развіццё?». Галоўная мэта яе – пазнаёміць шырокае кола грамадства з найлепшымі здабыткамі нематэрыяльнай культурнай спадчыны нашай краіны. Праект падрыхтаваны Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, Інстытутам павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў БДУ культуры і мастацтваў, Нацыянальнай бібліятэкай і прымеркаваны да Дзён Еўрапейскай культурнай спадчыны ў Беларусі. Да нематэрыяльнай культурнай спадчыны, згодна кан-

венцыі ЮНЕСКА аб захаванні нематэрыяльнай культурнай спадчыны (якую Рэспубліка Беларусь падпісала ў 2003 годзе), адносяцца: вусныя традыцыі і формы выражэння, мова, як носьбіт гэтай спадчыны, выканальніцкія мастацтвы, абрады, звычаі, святы, традыцыі ды інш. Гэта наша «жывая спадчына» – наша беларуская адметнасць, якая не дае зліцца з іншым светам, маючы на ўвазе сённяшняю эпоху глабалізацыі і ўніфікацыі. Гэта адрознівае нас. Гэта наш скарб. Які мы павінны захоўваць. І які знікае вельмі хутка, разам са сваімі носьбітамі.

Першае слова на адкрыцці фотавыстаўкі было дадзена непасрэдна ім, носьбітам: увазе гледачоў было прадстаўленае кароткая вяцёлая дзея, якую падрыхтавалі жыхары вёскі Рог Салігорскага раёна. Былі там і цыганка, і каза, і конік, і песні, і гульні – усё як на сапраўдных калядках. Настрой задалі найцудоўнейшы! А сам абрад носіць назву «Шчадрэц». І не дзіва, столькі падарункаў было:

рыбка, грыбочкі, лапці, нават маску з бяросты – адзіную ў сваім родзе – падаравалі. Наведалі мерапрыемства і жыхары вёскі Семежава Капыльскага раёна, якая славіцца сваім святочным абрадам «Калядныя цары». Абрад прыпадае на 13 студзеня і прымеркаваны да «Шчодрога вечара». Цікавы ён тым, што змяшчае элементы традыцыяў калядна-навагодняга карнавалу і народнай драмы «Цар Максіміліян». 500 чалавек моладзі з'яўляюцца носьбітамі традыцыйнага абраду. Ён мала таго, што ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыкакультурнай спадчыны Беларусі, дык і ўзяты пад ахову ЮНЕСКА.

На фотавыстаўцы на свае вочы можаце пабачыць святкаванне такіх абрадаў, як

«Юр'е» ў вёсцы Ахонава, «Наўскі Вялікдзень» ў вёсцы Аброва. Можаце пазнаёміцца з ганчарным промыслам вёскі Гарадная Столінскага раёна, пабываць на кірмашы, падзвіцца творчасці майстроў шапавалаў, а таксама задумацца...

Таму што да адказу на пытанне «Кансервацыя ці развіццё?» мы павінны паставіцца вельмі адказна і сур'ёзна. Адказваць на яго мы будзем не адзін аднаму, а нашым унукам і праўнукам. І, як вы здагадаліся, які на яго будзе адказ, залежыць таксама ад нас.

*Аксана ЗАДАРОЖЫНА,
студэнтка Інстытута
журналістыкі БДУ
Фота
Міколы КОЗЕНКІ*

Для адзінаццацігадовага вясковага хлопчыка, які далей Слуцка і мястэчка Урэчка нідзе больш не быў, вестка, што яго, выдатніка вучобы і ўладальніка пахвальнай граматы за чацвёрты клас, адпраўляюць на трохдзённую экскурсію ў Мінск, была нечаканай і радаснай. Тым хлопчыкам быў я. А пачуў навіну надвячоркам чэрвеньскага дня 1938 года, калі прыгнаў з лесу статак кароў аднавяскоўцаў. Да таго часу ўжо два з паловай гады жыў у бабулі з дзядулем і іх дарослым сынам. Да іх мяне маці мусіла адправіць нездарма – на яе ўтрыманні было яшчэ чацвёрта дзяцей, ад двух да трынаццаці гадоў. Без мужа, які працаваў рабочым у Бабруйску і як «неблагодзейны» для ўладаў не меў права жыць у так званай «прыгранічнай зоне», на Случчыне. Маці было нялёгка, бо за калгасныя працадні ў канцы года яна атрымлівала мех жыта, якога да новага года хапала на блінцы і зацірку.

У бабулінай хаце на мяне глядзелі як на дармавога работніка, падпаска, хоць меў я тады ўсяго дзевяць гадоў. Мне даручалі пасвіць свінню, статкі авечак і кароў (калі падыходзіла чарга), насіць да печы дровы з павецці, ваду са студні, палоць агарод, збіраць летам клубніцы. Калі вяртаўся са школы, бабуля мне гаварыла: «Барджэй еш і жані на выган свінню». Урокі мусіў рыхтаваць увечары пры святле газавай лямпы.

І тут – такая прыемная вестка. Назаўтра раніцой я пешшу дайшоў да школы-сямігодкі ў вёсцы Мялешкі. Фізірук Міша Сыцька, малажавы хлапец гадоў васьмідзесяці, пасадзіў мяне на свой веласіпед і завёз у

Тры дні волі ў сталіцы...

Слуцк. У райкаме камсамола такіх як я экскурсантаў з сельскіх школаў набралася чалавек восем. На легкавіку з адкідным верхам нас завезлі на чыгуначны вакзал, пасадзілі ў вагон пасажырскага цягніка. З намі ехала маладая прыгожая і ласкавая ваята. Пад вечар, з перасадкай у Асіповічах, мы былі ў Мінску. А пасялілі нас у гасцініцы ў цэнтры горада. У нумары нас было чатыры хлопцы. Кожнаму – асобны ложка, чыстыя прасціны, коўдры. Для мяне, які ў бабулі начаваў на запечку (палок паміж печку і ложкам) на нейкіх лямцах, накрываўся тканай пасцілкай, усё гэта было навіной.

Што запомнілася з першай сустрэчы са сталіцай? Прыгожыя шматпавярховыя дамы ў цэнтры горада, даволі частыя на вуліцах легкавікі «эмкі» чорнага колеру. Парадавалі нас трамваі, у якіх вазілі на экскурсіі. Упершыню ў жыцці ў сталовай, што месцілася на першым паверсе гасцініцы, я еў «фабрычную» каўбасу з рысавай кашай, раніцой піў какаву з малаком, заядаў яе белым хлебам. Самым яркім уражаннем стаў дзень, калі нас у ліфце ўзнялі на самы высокі паверх дому ўрада і мы ўбачылі з агляднай пляцоўкі панараму горада, з помнікам Леніну ўнізе. Радасным было і наведванне гарадскога

цырка, дзе з затоеным дыханнем мы глядзелі нумары клоунаў з навучанымі сабакамі, катамі, коньмі. І вядома ж, нас два разы вадзілі ў кінатэатр, дзе ўпершыню ўбачыў гукавыя фільмы «Сям'ера смелых», «Мяжа на замку».

Тры дні я жыў у абстаноўцы, калі мяне, хлапчука, які дома рэдка чуў спагадлівае слова, сагравалі ласка і добразычлівасць нашай ваятатой. А таксама – знаёмства з такімі ж, як я школьнікамі-аднагодкамі, гутаркі і вандроўкі з імі. Вяртаўся дадому цягніком. На паўстанку каля вёскі Паўстынь развітаўся з маімі спадарожнікамі і праз гадзіну хады быў у двары бабулі. Убачыўшы мяне, яна нічога не спытала пра маю паездку. Па знаёмай завядзёнцы кінула рэпліку: «Садзіся паеш і хутчэй жані на выган свінню, толькі тыдзень як апарасілася». І пайшла ў агарод. Мне стала так крыўдна, што я не стрымаў слёзы, яны раўчуком ліліся з вачэй – ад абыякавасці, ад успамінаў пра тры дні волі ў сталіцы, якія і абудзілі маю свядомасць, падказалі, што так далей, на правах батрачка-падпаска, жыць нельга. Воля надала рашучасці. І я пайшоў у сваю хату, што стаяла за нейкіх дзвесце метраў ад бабулінай.

З маім прыходам у сям'і прыбаві-

лася ядакоў, абедзенны стол на шэсць душаў не быў шыкоўным: кіслае малако ў вялікай місцы, суп з лебядой, зрэдку – яечня на пажоўклым, з кубла, сале, вараная бульба. Але мне было ўжо весялей з трыма братамі і сястрой. Дарэчы, адразу пасля таго, як я ўцёк з бабулінай хаты, яна завітала да маці, настойвала, каб мяне адправілі назад да яе. Я плакаў і адказваў, што зноў уцяку – і бабуля адступілася.

...Ужо пасля дэмабілізацыі з флоту ў 1951 годзе я аднойчы на вуліцы Мялешкі сустрэўся з тым Мішам Сыцькам, які калісьці вазіў мяне на веласіпедзе, за васьмідзесяці кіламетраў, у Слуцк. Ён і раскажаў тады, што ў 1939 годзе быў прызваны ў войска. Вясной 1942 года іх полк трапіў у акружэнне пад Харкавам, які дзве савецкія арміі. Там немцы толькі палоннымі ўзялі 152 тысячы чалавек. Сярод іх быў і Міша Сыцька. Загналі ў вагоны-цялятнікі – і ў Германію. На шахтах здабываў вугаль. А трымалі палонных у бараку, які акружаны калючым дротам і вышкамі з кулямётамі. Вярнуўся дадому ўвосень 1945 года. Болей нічога ён мне тады не раскажаў.

Вырашыў нядаўна даведацца пра далейшы яго лёс. Ад адной 85-гадовай мялешкаўскай жанчыны, з якой калісьці вучыўся ў тутэйшай школе-сямігодцы, даведаўся, што Міша Сыцька шмат гадоў працаваў фізіруком у Вясейскай сярэдняй школе. Некалькі гадоў таму раптоўна памёр – здало сэрца.

*Міхась ТЫЧЫНА,
г. Слуцк, ветэран Вялікай
Айчыннай вайны*

Прачытваеш Уладзіміра Караткевіча і яшчэ раз пераконваешся ў праўдзівасці таго, што «нацыянальны сімвал, – як зазначае энцыклапедыя “Мифология Британских островов”, – павінен быць сімвалам з плоці і крыві», «сімвал павінен быць здольны несці нацыянальную ідэю».

Так, вобраз святога Міколы – заступніка бедных – у творчасці У. Караткевіча займае адно з ключавых месцаў, а жарабятка, якое ўратаваў, – перадумова таго, што «белыя землі» дачакаюцца волі і справядлівасці. Сімвалічны вобраз белага жарабяці (белых коней) увозгуле шматмерны, а ўжыты ў розных кантэкстах, здольны выклікаць разнастайныя асацыяцыі.

Адзін з запамінальных вобразаў на старонках рамана «Каласы пад сярпом тваім» такі: «Конь дрыжаў ад ярасці. Маленькія вушы былі прыціснуты, белыя ноздры раздзьмуты. Высакародны белы дрыгант, увесь у дробных плямах і смугах, як леопард».

Дык што ж за коні такія дрыганты? Ці існавала на самай справе каштоўная мясцовая парода з характэрнымі рысамі, страчаная напрыканцы XIX ст.? Высветлілася, што дрыгантам (у польскай мове drygant, drygunt, drus) называлі раней жарабцастаенніка, важака ў статку. Менавіта ў значэнні «жарабец» гэта слова сустракаецца ў некаторых літаратурных помніках і дакументах XVI – XVII стст.: «Прамове Мялешкі», «Хроніцы польскай, літоўскай, жамойцкай і ўсяе Русі» Мацея Стрыйкоўскага, «Гішцы» К. Дарагастайскага, у судовых актах.

Хто ён, белы дрыгант?

Сімволіка прозы Уладзіміра Караткевіча

Аднак упамінання пра пароду «дрыгант» са спецыфічнымі прыкметамі не знойдзена. Магчыма, сапраўды існаваў нейкі «прататып» загадкавых дрыгантаў, і варта пашукаць яго сярод старажытных коней Рэчы Паспалітай? Спецыяльна праведзеныя даследаванні С. Ішчанкі і Д. Марухіна паказваюць, што згадак пра пароду «дрыгант» са спецыфічнымі прыкметамі не знойдзена. Пра гэта яны пісалі ў артыкуле «Дрыганты Уладзімі-

конь адлюстраваны на гравюры Абрахама дэ Бруіна «Вершнік польскі»: добра развітая мускулатура, моцны акруглы круп, высокі выгіб шырокай шыі. На элегантай галаве – маленькія вушы і выразныя вочы. Тулава доўгае, капыты зграбныя, невялікія. Даследчыкі прыгадваюць таксама гравюры з кнігі К. Дарагастайскага «Гіпіка, або Кніга пра коней», дзе пануе барочны тып і нават дадзеныя прапорцыі ідэальнага каня: «Даўжыня

пры наяўнасці плямаў на галаве конь можа мець так званыя «сарочыя вочы», якія адсвечваюць чырванню, што Караткевіч перадае, у прыватнасці, у вобразе «гарэлі вочы коней».

Аднак у літаратурным апісанні «дзікага палявання» ёсць яшчэ адно цікавае параўнанне масці – «як рысі або леопарды». Такая рэдкая масць сапраўды існуе і завецца тарантаватай (рус. – «чубары», англ. – «Leopard», ням. – «Tiger»). Да яе належаць коні з дробнымі плямамі альбо палосамі чорнага, рудога ці карычневага колеру на асноўным белым фоне. У «Дзікім паляванні» гэта «туманныя коні варанога і стракатага колераў». Нездарма аўтар спалучаў такую афарбоўку са словам «дрыгант»: яно азначала «жарабец», а згаданая своеасабліва масць перадаецца нашчадкам менавіта па лініі жарабца-вытворніка.

Шматлікім чытачам аповесці «Дзікае паляванне караля Стаха», пэўна, запомнілася апісанне верхавых коней невядомай пароды, якія насілі па балотных сцежках Алеся Варону і яго злачынную світу: «Гэта былі сапраўдныя палескія дрыганты, парода, ад якой зараз нічога не засталася. Усе ў палосах і плямах, як рысі або леопарды, з белымі ноздрамі і вачамі, якія адлівалі ў глыбіні чырво-

ным агнём. Я ведаў, што гэтая парода вызначаецца дзіўнай трывалай, машыстай інахаддзю і пад час намету імчыць вялізнымі скачкамі, як алень. Не дзіва, што ў тумане мне такія вялізныя здаваліся іхнія скачкі».

Коні венгерскія і польскія, як падкрэслівалі знаўцы, вельмі схільныя былі да інахадзі. Гэты факт пісьменнік таксама выкарыстаў пры апісанні «дзікага палявання». Такім чынам, пацвердзілася, што літаратурная містыфікацыя пра палескіх дрыгантаў абаялася на рысы каня, што рэальна існаваў у мінулым. Што ж да назвы «палескія», то, на жаль, на забалочаным лясным Палессі не было сухіх раўнін-ных абшараў, дастатко-

«Верінік польскі»
Гравюра Абрахама дэ Бруіна

вых для табуннай конегадоўлі, і ўмовы ландшафту не спрыялі вывядзенню выдатных верхавых коней. Статкі з выдатнымі арабскімі вытворнікамі, якія не саступалі па якасці найлепшым табунам падзішаха, мелі Радзівілы.

Гістарычная проза Уладзіміра Караткевіча мае шмат рамантычных і загадкавых дэталей, многія з якіх пакуль застаюцца па-за ўвагаю даследчыкаў. Аднак не падлягае сумненню, што кожная дэталю мае сваё дакладнае абгрунтаванне. Нездарма аўтар вуснамі героя аповесці «Дзікае паляванне караля Стаха» заўважае: «Добрыя прывіды, калі яны сапраўдным гноем зямлю пэцкаюць».

Алена БЕЛАЯ,
г. Баранавічы

(Заканчэнне будзе)

Гравюра Тамаша Макоўскага да кнігі Мікалая Крыштофа Дарагастайскага «Гіпіка». Кракаў, 1603 г.

ра Караткевіча і верхавыя коні Рэчы Паспалітай» («Беларускі гістарычны часопіс», 2001). Тып каня, які дамінаваў у ВКЛ, адбіты на рэверсах медных і срэбных манет часоў Жыгімонта Аўгуста, Яна Казіміра і інш. Аналагічныя выявы сустракаюцца і на пячонках беларускай кафлі. Такі ж

цела каня павінна раўняцца яго вышыні ў карку, ногі нядоўгія, спіна кароткая, шыя ўнізе шырокая, да горла – тонкая, галава невялікая, выразная». Шляхетнага каня аўтар «Гіпікі» параўноўвае з трыма звярамі: львом, аленем і лісіцай, маючы на ўвазе як рысы ў знешнім падабенстве, так і ў

З гнязда Нікадзіма Глазкова і Ганны Філіпенкі

(Працяг. Пачатак у № 36)

Біяграфія запісаная са словаў Алега Дзмітрыевіча Глазкова 20.11.2009 г.

Юры Алегавіч Глазкоў

Нарадзіўся 9 жніўня 1969 г. у сям'і Алега Дзмітрыевіча Глазкова і Леакадзіі Іванаўны Чабанавай. У 1991 г. паступіў у Мінскі палітэхнічны тэхнікум (машынабудаўнічы факультэт).

Зараз працуе ў ААТ «Белмагістральаўтатранс».

У 1991 г. ажаніўся з Ірынай Гузікавай. 27 чэрвеня 1992 г. нарадзілася дачка Ганна, а ў 2005 г. – дачка Настасся.

Біяграфія запісаная са словаў Алега Дзмітрыевіча Глазкова 20.11.2009 г.

Дубіцкія Ганна Емяльянаўна Філіпенка (Дубіцкая)

Нарадзілася 23 ліпеня 1916 г. у в. Даўговічы Мсціслаўскага раёна. Закончыла сямігодку, потым рабфак у Барысаве. У 1940 г. закончыла Мінскі медыцынскі інсты-

Ганна Емяльянаўна Філіпенка (1989 г.)

тут. Усё жыццё адпрацавала ў Далговіцкай раённай бальніцы.

Замуж выйшла яшчэ да вайны за Рыгора Антонавіча Дубіцкага. 21 чэрвеня 1941 г. па запрашэнні мужа, які служыў на савецка-польскай мяжы, выправілася ў Бела-сток, але ў аэрапорце ёй стала кепска. Пасля аперацыі на апендыцыт даведлася, што пачалася вайна. І была вымушаная пехатою дабірацца ў родную вёску. Неўзабаве, калі выйшаў з акружэння, вярнуўся і муж. У 1942 г. нарадзілася дачка Іна, а ў 1946 г. – сын

Рыгор, у 1954-м – дачка Ганна.

Па вайне Ганна Емяльянаўна два гады адпрацавала ў Лагойску, потым вярнулася ў родную вёску, дзе да пенсіі працавала галоўрачом раённай бальніцы. Ёй нададзенае званне «Заслужаны ўрач БССР». Памерла 19 кастрычніка 1993 г., пахаваная ў в. Цішоўка Магілёўскага раёна.

Рыгор Рыгоравіч Дубіцкі

Нарадзіўся 21 жніўня 1946 г. у в. Даўговічы Мсціслаўскага раёна ў сям'і Рыгора Антонавіча Дубіцкага і Ганны Емяльянаўны Філіпенкі. У 1963 г. закончыў СШ у г. Чавусы, паступіў у

Рыгор Рыгоравіч Дубіцкі (1968 г.)

Ленінградскі караблебудаўнічы інстытут, служыў у войску. У 1968 г. перавёўся ў Магілёўскі машынабудаўнічы інстытут. Па ягоным заканчэнні паводле размеркавання трапіў у г. Кемерава (Расія). З 1977 г. працуе ў НДІ сталеканструкцый (Мінск). У 1970 г. пабраўся шлюбам з Яўгеніяй Дзмітрыеўнай Булай, праз год нарадзілася дачка Таццяна. Мае пяцёра ўнукаў: Яўгена Вераб'ёва, Вольгу (гэта я), Веру, Улляну і Яраслава Глазковых.

Таццяна Рыгораўна Дубіцкая (Вераб'ёва)

Мая мама нарадзілася 30 мая 1971 г. у Магілёве ў сям'і Яўгеніі Дзмітрыеўны Булай (Дубіцкай) і Рыгора Рыгоравіча Дубіцкага. Закончыла СШ №18. У 1993 г. закончыла Магілёўскі педагагічны інстытут імя А. Куляшова. У 1991 г. выйшла замуж за Фелікса Генадзьевіча Вераб'ёва. У 1992 г. нарадзіўся сын Яўген Феліксавіч Вераб'ёў. З 1989 г. працуе ў СШ № 34 настаўніцай матэматыкі і працоўнага навучання. У 1998 г. выйшла замуж за Мікалая Віктаравіча Глазкова. У 1998 г. нарадзілася дачка Вольга Мікалаеўна Глазкова, у 2001 г. –

Вера Мікалаеўна Глазкова, у 2002 г. – Улляна Мікалаеўна Глазкова, у 2008 г. – Яраслаў Мікалаевіч Глазкоў.

Шканурка

Аляксандр Фёдаравіч Шканурка (1906 – 1987 г.)

Нарадзіўся 24 верасня 1906 г. у в. Дабосна Кіраўскага раёна Магілёўскай вобласці. Скончыў сямігодку ў в. Жылічы. У перыяд савецка-фінскай вайны праходзіў навучанне санітараў, але на фронт не паспеў трапіць: скончылася вайна.

У Вялікую Айчынную вайну Аляксандр Фёдаравіч дайшоў да Берліна. Ваяваў у складзе 1-га Беларускага фронту. Быў тры разы паранены. З'яўляўся інвалідам Вялікай Айчыннай вайны другой групы. Быў узнагароджаны трыма ордэнамі Чырвонай Зоркі, ордэнам Вялікай Айчыннай вайны 1-ай ступені, юбілейнымі медалямі.

Ажаніўся з Вольгай Фёдарайнай Пракапенка. У шлюбе нарадзіліся дочки Яўгенія, Любоў (мая бабуля), Лілія і сын Мікалай.

Памёр 13 кастрычніка 1978 г. Пахаваны ў в. Дабосна.

Улюта Фёдараўна Шканурка

Нарадзілася ў 1914 г. у в. Дабосна Кіраўскага раёна Магілёўскай вобласці. Закончыла пачатковую школу, усё жыццё працавала ў калгасе. Была замужам, нарадзіла сына Мікалая.

Сяргей Фёдаравіч Шканурка

Нарадзіўся ў 1916 г. у сям'і Фёдара і Пелагеі Шкануркаў. Закончыў сямігодку ў в. Дабосна Кіраўскага раёна Магілёўскай вобласці. Меў трое дзяцей: Зінаіда, Вера, Мікалай.

Вольга Фёдараўна Шканурка

Нарадзілася ў 1915 г. у сям'і Фёдара і Пелагеі Шкануркаў у в. Дабосна Кіраўскага раёна Магілёўскай вобласці. Пасля замужжа пераехала ў г. Краматорск (Украіна). Нарадзіла дачку Раісу.

Соф'я Фёдараўна Шканурка

Нарадзілася ў 1920 г. у сям'і Фёдара і Пелагеі Шкануркаў у в. Дабосна Кіраўскага раёна Магілёўскай вобласці. Закончыла рабфак, працавала настаўніцай пачатковых класаў. Выйшла замуж, нарадзіла трое дзяцей.

Мікалай Аляксандравіч Шканурка

Нарадзіўся 15 верасня 1949 г. у в. Дабосна ў сям'і Аляксандра Фёдаравіча Шкануркі і Вольгі Фёдараўны Пракапенкі.

Скончыў восьм класаў Дабаснянскай васьмігадовай

школы, паступіў у мантажнае вучылішча № 58 Красны Луч Луганскай вобласці. Пасля вучобы ў 1967 г. працаваў на металургічным заводзе ў г. Енакіева Данецкай вобласці мантажнікам-высотнікам. Затым у горадзе Паўлаградзе Днепрапятроўскай вобласці.

У 1968 г. быў прызваны на службу ў Савецкую армію ў Маскоўскую акругу. Пасля службы ўладкаваўся на працу мантажнікам у Бабруйскі філіял мантажнага ўпраўлення «Магілёўтэхмантаж», дзе адпрацаваў 38 гадоў. Быў узнагароджаны шматлікімі граматамі і медалямі. Пабраўся шлюбам з Валянцінай Пятроўнай Бародзіч, з якой пазнаёміўся, калі прыехаў у адпачынак да бацькоў у в. Дабосна.

У 1972 г. нарадзіўся сын Аляксандр, а ў 1977 г. – сын Сяргей.

Цяпер Мікалай Аляксандравіч жыве з сям'ёй у Бабруйску.

Аляксандр Мікалаевіч Шканурка

Нарадзіўся 6 лютага 1972 г. у Бабруйску ў сям'і Мікалая Аляксандравіча Шкануркі і Валянціны Пятроўны Бародзіч.

Скончыў сярэдняю школу №11 г. Бабруйска. Потым навучаўся ў Бабруйскім лесатэхнічным тэхнікуме, служыў у войску. Працуе ў РУП «Белпошта». У 1998 г. ажаніўся з Таццянай Пятроўнай Валько, маюць сына Дзмітрыя. Сям'я жыве ў Бабруйску.

Сяргей Мікалаевіч Шканурка

Нарадзіўся 23 красавіка 1977 г. у Бабруйску ў сям'і Аляксандра Мікалаевіча Шкануркі і Валянціны Пятроўны Бародзіч.

Скончыў восьм класаў Бабруйскай сярэдняй школы №17. У 1992 г. паступіў у Бабруйскае будаўнічае вучылішча. У 1995 г. быў прызваны ў армію. Пасля службы ўладкаваўся на працу ў Бабруйскае мантажнае ўпраўленне філіяла ААТ «Магілёўтэхмантаж» мантажнікам-высотнікам, дзе і працуе сёння.

26 лютага 1999 г. ажаніўся з Ганнай Пятроўнай Валько. 6 чэрвеня 1999 г. нарадзілася дачка Марына Сяргееўна Шканурка, якая навучаецца ў пятым класе СШ №9 г. Бабруйска. 3 студзеня 2007 г. нарадзіўся сын Мікіта Сяргеевіч Шканурка (наведвае дзіцячы садок).

Уся сям'я жыве ў Бабруйску.

Вольга ГЛАЗКОВА, г. Магілёў
(Працяг будзе)

Калі вёска вяртае самабытнасць

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Мне пашчасціла быць сведкай, як Багач ушаноўваюць у Орлі. Перад вясковай школай пасля поўдня нас ужо чакалі калектывы музыкаў, спевакоў і танцораў у нацыянальных строях. Такім вясельным і шумным гуртом мы рушылі наведваць орлінскія падворкі і хаты. Узначальваў шэсце братка-беларус у прыгожым капялюшы, які нёс пакуль яшчэ пустую сьвеньку са свечкай. Вось шэсце падышло да першай хаты:

— *Ідзе Багач багаты — адчыняйце дзверы ў хату!*

— *Прышоў Багач — кідай рагач, бяры сьвеньку, ды сей памаленьку!*

— *Да няхай жа ў вас будзе чыста ў полі, багата ў хаце!*

Пад гукі гармонікаў і бубна гаспадар выносіць у місачцы жыта і сыпле яго ў сьвеньку са свечкай. Яму на галаву надзяваюць восеньскі вянок. Гурт спявае абрадавую песню, у якой просіць яго адарыць. Гаспадар павінен адкупіцца садавінаю і агароднінаю з уласнага ўраджая і адказаць на пытанне:

— *А ці можна ў вас дазволу папытаці, каб у гэтай добрай хаце польку станцаваці?*

Пад бадзёрую мелодыю гурт танцуе з гаспадарамі полечку-трасуху.

— *Дай Божа ў гэтай хаце ніколі гора не знаці!*

— *А праз год новага Багача дачакаці!*

Пад гэтыя словы з гаспадара здымаюць вянок і рухаюцца далей. І так пакуль не абыйдуць вёску. Але апошняя хата — незвычайная. Выбіраюць гаспадара, які раней за ўсіх нарыхтаваў зерне ці больш за ўсіх сабраў збожжа. У яго хаце Багач застаецца да наступнага года. Сям'я гаспадара накрывае на стол, частуе гасцей садавінаю і агароднінаю са свайго агароду, і абавязкова — хатнімі (пальцам піханымі) каўбасамі ды медавухай.

Пасля заканчэння абраду ўсе рушылі на фестываль фальклорнай песні «Прынёманскія напевы». На імпрывізаванай сцэне пад аткрытым небам выступіў калектыв Ражанкаўскага Дома культуры. Яго ўдзельнікі спявалі беларускія песні, частавалі народ варэнікамі і дранікамі. Усім спадабаўся і незвычайны аматарскі калектыв «Адраджэнне» з вёскі Васілішкі, ад якога мы пачулі песні на польскай мове. Орлінскія жыхары так захапіліся — і спрабавалі падпяваць жанчынам. Самадзейныя ж артысты з Скобраўскага сельскага клуба павесялілі глядачоў маленькай сельскай камедыяй на сучасную тэму. Фальклорны гурт з вёскі Калінка выканаў некалькі сваіх твораў. Асабліва запомнілася орлінцам беларуская народная песня «Рыбакі». А Дэмраўскі Дом фальклору парадаваў выступленнем узорнага дзіцячага калектыва «Скарбонка».

Асобную падзяку трэба выказаць мясцовай майстрысе Еўдакіі Захараўне Лапуць. Яна ў свае 87 гадоў займаецца ткацтвам і вышыўкай. Яе працы ўпрыгожылі святочную плошчу і сцэну. А вядучым святочнага дзейства быў каларытны орлінскі мужык Цярэшка. Усё было як на спраўднім старадаўнім кірмашы! І можна было добра ўявіць, як кожны год спраўляюць орлінцы цудоўнае свята — «Багач».

Праект ААН «Устойлівае развіццё на мясцовым узроўні» дапамагае вёсачцы зноў набыць сваю культурную адметнасць. І цяпер Орля сустракае шмат наведнікаў з усёй Беларусі і замежжа. Запрашаем і вас на наступны год у Орлю — на «Багач»!

Аксіння КАРАВАЯ,
студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ
Фота айцара

Традыцыі і сучаснасць

Новае ВКЛ Віктара Шалкевіча

Віктар Шалкевіч, «Шчаслівая сямёрка», Мн., 2010, «БМАgroup»

Гродзенскі бард і артыст кабарэ Віктар Шалкевіч уласным досведам працягвае развейваць самаробныя шаблоны беларускай музычнай інтэрнэт-прасторы. Пакуль запісныя сеціўныя скандалісты папракалі гурт «P.L.A.N.» за нібыта залішняю актыўнасць (усяго 6 паўнафарматных студыйнікаў), дык Шалкевіч спакойна кінуў на рынак свой сёмы альбом, які так і назваў — «Шчаслівая сямёрка». Пакуль маладзенькі «Litvin Troll» намагаўся абысці жывых класікаў «N.R.M.» у гандлёвых рэйтынгах, Шалкевіч прадаў на першым прэзентацыйным канцэрце аж 12% накладу тае «Шчаслівае сямёркі». І гаворка ж не пра самаробную нарэзку камп'ютэрных асобнікаў, а пра сур'ёзны прамысловы тыраж. Натуральна, у такіх умовах спатрэбіліся больш асэнсаваныя высновы дасведчаных аналітыкаў, каб растлумачыць феномен «Шчаслівай сямёркі».

Прызнацца, я сам быў на тым прэзентацыйным канцэрце ў Палацы ветэранаў, які меў неслабую канкурэнцыю: канцэртная зала «Мінск» забрала ў той дзень значную частку беларускай публікі на рамантычнае шоу Змітра Вайцюшкевіча, у палацы мастацтваў Андрусь Такінданг уражваў маладзёнаў нестрыманай энергетыкай свайго архаічнага «Рэха», а інтэлектуалы сабраліся ва ўтульным офісе на юбілейную вечарыну свайго гуру, выдатнага філосафа Аляксея Рагулі (75 яму ўжо, а які ўзрушлівы розум!). Выбар быў няпростым, але Палац ветэранаў не пуставаў.

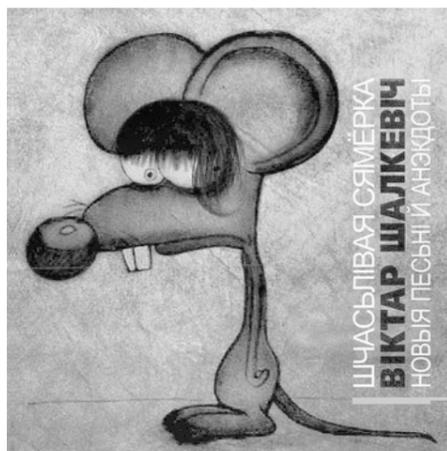
Дый паказальны эффект у тым, што кожны другі меламаман пайшоў з таго канцэрту з новенькім дыскам. Значыць, спадабалася!

Дадатковай прывабнасцю новага рэлізу стаў, пэўна, адмысловы падзагаловак — «Новыя песні і анекдоты». І гэтай навізны ў альбоме аж на гадзінку, што таксама аспрэчвала бязглуздыя закіды Шалкевічу ў тым жа інтэрнэце, што спісаўся, маўляў, на старых хітах «бало зашыбае». Дый новыя песні ў Віктара не проста мармытанне рыфмаваных шаблонаў, а пільнае адчуванне жывога пульсу жыцця: «Лета, якое мы зноў змарнавалі» і «Такая доўгая зіма», паверце, зусім не метэаралагічныя прагнозы, як і «Балада пра Валожын» — не рэклама экскурсійных паслугаў. А «Манало» старога інтэрнэт-юзера» падаўся мне настолькі актуальным, што цытаты з яго леглі жывымі трапнымі абзацамі ў маю новую кнігу «Rock on-line».

Калі спярша песня «Балада пра Катманду і Мандалай» здзівіла мяне нестандартным увасабленнем жанру калядкі, дык маці спанатрыла там глыбокі жыццёвы сэнс. Мяркуюць самі пра лёс надта заклапочаных людзей:

*А як нарадзіўся у стайні Хрыстос,
То было на свеце і радасці, і слёз.
Толькі мы пра гэта не ведалі, не зналі,
Бо у нас газеты нічога не пісалі,
Ну і мы з канюшні выкідвалі гной,
А да Віфлеема пайшлі пехатой.*

Потым, прамаргаўшы добрую вестку, мы і Айчыну сваю згубілі, імя бацькі роднага забыліся, шукаючы лепшага жыцця ў чужых краях: хто паехаў у сталіцу Непала

ла Катманду, хто ў сталіцу Бірмы Мандалай, а ў выніку — заслужаная боская ўзнагарода:

*А калі прайшлі маладыя гады,
Высветлілася: мы прыйшлі не туды.
Горшае, дальбог, не прыдумаеш трасцы,
Каб усё жыццё катмандзінцамі звацца...*

Ці во яшчэ:
*Мы цяпер не беларусы, не кітайцы,
Мы не абы-хто, мы хлапцы-мандалайцы.*

Вось такія павучальныя калядкі ў Віктара Шалкевіча: каму гной важней за добрую вестку, таму застаецца лёс мандалайца-некітайца, які на пытанне «Жывецце вы дзе?» толькі сціпла адказвае: «Тут-така, ў Катмандзе», бо саромеўся быць беларусам з Беларусі.

Не ўпершыню выступае Шалкевіч у гэтым альбоме і трапным парадыстам. Калі раней даставалася Вальжыне Цярэшчанцы, гуртам «Мясцовы час» і «Мроя», дык тут многім прыгадаецца даробак «Ліцвіноў» Уладзі Бярберава. Песня «Голуб на секвойі, галубка на пальме»

так і ідзе з спасылкай на «Ліцвіны», рэкламуючы іхні першы альбом. А паўнамоцны амбасадар Каралеўства Швецыя ў Беларусі Стэфан Эрыксан трапіў на гэты канцэрт яўна не дзеля таго, каб пачуць у той песні «з'ехаў мой міленькі ў шведскі горад Мальмэ». Дый у іншых творах Шалкевіча братняя краіна згадваецца ў самых нечаканых кантэкстах. Як, напрыклад, у песні пра Валожын:

*Вузкія вулачкі, маленечкія хаты,
Кветка ў гародчыку шчасліва зіхаціць.
Татары, шведы, і жыдкі, і дэмакраты —
Усе прамінулі, а ён жыў і будзе жыць.*

Гумар Шалкевіча настолькі трапны, што я і сам бы палічыў за гонар трапіць пад ягоную ўвагу. Дый трапляў цераз свае рэпартажы пра сарванія канцэрты Вальжыны Цярэшчанкі ў Канадзе.

Кажучы пра Шалкевіча-парадыста, нельга абмінуць і факт ягоных абстрэлаў парадыстамі. Вось і нядаўна на CD «Барды Свабоды» (Praha, «RFE/RL», 2010, трэк 158) выйшла песня магілёўца Ігара Мухіна «Варшаўскі раманс», у якой пазнаецца «Гарадоцкі раманс» Шалкевіча.

Першыя каментатары новага альбому паспелі выказаць падзіў, чаму сімвалам шчаслівай сямёркі ў мастацкай аздобе абраны папучок, на што Шалкевіч слухна згадваў свае ж песні пра «шчыры Еўропы», якія хоць і яднаюцца ў зграі, але не такія ўжо страшныя. Часам яны выглядаюць як сапраўдныя сямёрка, тая самая луску seven, толькі з вушкамі і хвосцікам.

Апошнім падарункам для слухачоў-неафітаў Віктара Шалкевіча стане бонус, куды трапілі аж 10 вострых старых песень з усіх папярэдніх шасці альбомаў у новым запісе (у фармаце mp3).

Вітаўт МАРТЫНЕНКА,
музычны крытык

Вялікі фотавернісаж у сталіцы

Верасень у Мінску пацешыць сталічных жыхароў не толькі багаццем баравікоў на рынках, але і разнастайнасцю фотавыставак, якія, на жаль, даволі рэдка экспануюцца ў залах музеяў і галерэяў. Аматарам фотамастацтва было з чаго выбіраць: акрамя выставак беларускіх майстроў, адкрыццё якіх было прымеркаванае да свята горада, у сталіцу прывезлі свае працы фатографы з Польшчы, Літвы, Швейцарыі, Францыі і Італіі.

Паляк пра Польшчу

Першай адкрылася фотавыстаўка польскага фатографа з Беластоку Ежы Фёдаравіча – «У краіне ўзыходзячага сонца», арганізаваная пры падтрымцы Польскага Інстытута ў Мінску і народнага фотаклуба «Мінск» ў галерэі відаэцэнтра «Сталіца» і працягнуцца да 9 кастрычніка.

Ежы Фёдаравіч – правядзейны член таварыства мастакоў «Фотаклуб Рэспублікі Польшча», арганізатар фатаграфічных пленэраў і выставак. Важнейшымі яго аўтарскімі паказамі апошняга часу лічацца «Маё Курпе», «Курпеўская пальма», «Сто гадоў салезіянцаў у Польшчы», «Пілігрым надзеі», «Патроены пункт», «Бабжанскія імпрэсіі», «На водным шляху Гродна-Аўгустаў», «Нязломны касцёл», «Збышак».

Фотамайстру 64 гады, ён працуе ў школе настаўнікам фізікі і тэхнікі, інструктарам па фатаграфіі. Ягоня вучні атрымліваюць галоўныя ўзнагароды на моладзевых фатаграфічных мерапрыемствах Польшчы.

Улюблёны жанр фотамайстра – прыродны пейзаж.

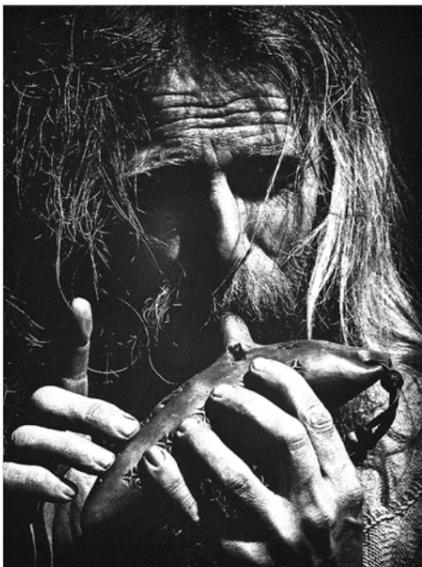
Родная прырода для яго – невычэрпная крыніца натхнення. Выявы непаўторных краявідаў апрацоўваюцца да пэўнай дасканаласці ў адпаведнасці з ідэяй аўтара. Безумоўна, аматары класічнага рэалізму атрымаюць ад прагляду яго прац вялікае задавальненне.

Мінчане – пра Мінск

Адразу дзвюма выстаўкамі адзначылі беларускія фотамастры юбілей найстарэйшага на тэрыторыі былога СССР народнага фотаклуба «Мінск». Юбілейныя мерапрыемствы пачаліся з адкрыцця 10 верасня ў фае кінатэатра «Перамога» фотаконспіцыі «Мінск аб Мінску», што складзена з працаў 9 членаў фотаклуба і прысвечаная свята сталіцы.

11 верасня ў самым «маладым» музеі горада – Музеі гісторыі Мінска, адбылося ўрачыстае адкрыццё вялікай фотавыстаўкі «Кроки 50» і прэзентацыя юбілейнага фотаальбома членаў клуба.

Гісторыя фотаклуба пачалася ў 1960 годзе, калі ў газете «Знамя юности» была надрукаваная аб'ява пра стварэнне аб'яднання людзей, захопленых фатаграфіяй. Ля вытокаў стварэння клуба стаялі вядомыя ў Беларусі асобы. Першым ганаровым старшынёй быў апантанты фотааматар прэзідэнт Акадэміі навук Беларусі Васіль Феафілавіч Купрэвіч. Мастацкім кіраўніком быў адзін з найстарэйшых патомных фатографаў Беларусі Ісак Восіпавіч Салавейчык. Апошнія 45 гадоў старшынёй праўлення клуба з'яўляецца выдатны фотамастак Яўген Карпавіч Казюля. Ён мае вельмі багатую

Віталь Раковіч. «Музыка»

творчую біяграфію, прымаў удзел у 100 выстаўках больш чым у 10 краінах свету. Працы яго добра вядомыя не толькі ў Беларусі але і ў замежжы. Я. Казюля з'яўляецца аўтарам многіх культурных фотаконспіцыяў, сярод якіх – «Нёманскі шлях», у якім быў адлюстраваны цэлы пласт самабытнай рэгіянальнай культуры беларусаў. Працы фотамайстра ўвасобілі найлепшыя набыткі народнай традыцыйнай культуры і лепшых яе творцаў.

Сёння народны фотаклуб «Мінск» – адзін з найбольш знаных у Беларусі аб'яднанняў 40 лепшых фатографаў і фотамастакоў, які вядзе фоталетапіс не толькі Мінска, але і ўсёй краіны. Ён мае цікавыя творчыя дасягненні і рэгулярна годна прадстаўляе Беларусь за яе межамі.

На адкрыцці выстаўкі «Кроки 50» ва ўтульным дварыку Музея гісторыі Мінска намеснікам міністра культуры Тадэвушам Стружэцкім старшыні праўлення клуба Яўгену Казюлю былі ўручаныя дзве Ганаровыя граматы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Адною з іх узнагароджаны калектыў народнага фотаклуба «Мінск» за вялікі ўклад у развіццё беларускай школы фатаграфіі, заслугі ў захаванні і папулярнацыі лепшых твораў фотамастацтва, актыўную культурна-асветніцкую дзейнасць. Другой – яго старшыня, за шматгадовую плённую працу ў сферы фотамастацтва, актыўную культурна-асветніцкую і грамадскую дзейнасць і вялікі асабісты ўклад у развіццё і папулярнацыю народнай творчасці і нацыянальнай культуры.

Зміцер **ВОЖЫК**
Фота аўтара і сяброў
фотаклуба

Краязнаўчыя сустрэчы

18 верасня грамадскае аб'яднанне «Добра-ахвотнае таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры» правяло два мерапрыемствы ў межах агульнанацыянальнай кампаніі «Будзьма беларусамі».

Першае праходзіла ў Зямбіне Барысаўскага раёна, дзе адбылася сустрэча з вернікамі рыма-каталіцкай парафіі па абмеркаванні праблемаў, звязаных з кансервацыяй помніка архітэктуры пачатку XIX ст. – былога дамініканскага касцёла.

Другое – прэзентацыя мультымедыянага дыску «Шляхамі Вілейшчыны», прысвечанага гісторыка-культурным аб'ектам, гістарычным асобам, падзеям Вілейскага раёна. Праект выкананы першаснай арганізацыяй Таварыства аховы помнікаў горада Вілейкі.

Касцёл у Зямбіне

Краязнаўчая праца і праца па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ў Вілейскім раёне актыўна праводзіцца дзякуючы традыцыям, якія закладзеныя нястомнай працай такіх краязнаўцаў, як Адам Грымаць, Аляксандар Рогач і інш.

Уласная інфарм.

Вечнасць кніжнага святла

Выстаўка рэдкай кнігі «Вечнасць і сутнасць кніжнага святла» прайшла ў цэнтральнай раённай бібліятэцы ў Навагрудку. Арганізавалі яе благачыныні цэркваў Навагрудскай акругі протаіерэй Анатоль Герасімук і супрацоўнікі бібліятэкі. Старажытная праваслаўная літаратура для выстаўкі была прывезеная з Свята-Успенскага Жыровіцкага манастыра і з храмаў мясцовай епархіі.

Спачатку Іна Шаўчук, загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі бібліятэкі, расказвала экскурсантам пра гісторыю рэлігійнай літаратуры. Пасля зацікаўленыя змаглі не толькі пабачыць тыя выданні, але нават дакрануцца, у поўным сэнсе гэтага слова, да шэдэўраў старажытнасці, паспрабаваць прачытаць радок-другі. І ахвотнікаў набралася даволі: з 17 па 30 верасня ў бібліятэцы яблыку не было дзе ўпасці.

Падобная выстаўка ўжо адбылася ў Лідзе, і, з дабра-славення архіепіскапа Навагрудскага і Лідскага Гурыя, абавязкова адчыніць свае дзверы ў кожным раённым цэнтры мясцовай епархіі.

Яўген **ЛАПЦЕЎ**,
г. Навагрудак

Агонь забраў жыцці дзяцей

1 верасня а сёмай гадзіне раніцы адбыўся трагічны пажар у жылым доме адной з вёсак Пухавіцкага раёна, у выніку якога агонь забраў жыцці дашкольнікаў. Прычына пажара сталі дзіцячыя жарты з агнём. Пры разборы справы пасля трагедыі было выяўлена, што на час узнікнення пажару дзеці знаходзіліся ў хаце без нагляду, а запалкі знаходзіліся ў даступным для іх месцы.

Мінскае гарадское ўпраўленне МНС звяртаецца да ўсіх бацькоў: хавайце запалкі ды іншыя патэнцыйныя крыніцы пажару ў недаступныя для дзяцей месцы, не пакідайце маленькіх дзяцей без нагляду. Памятайце, што ваявая бестурботнасць можа стаць прычынаю трагедыі.

Вольга **ЦЫНКЕВІЧ**,
інспектар ЦРАНС, г. Мінск

Я. Казюля падчас адкрыцця выстаўкі «Кроки 50»

Кастрычнік

10 – Тарасаў Кастусь (Канстанцін Іванавіч) (1940, г. Мінск – 2010), гісторык, публіцыст, аўтар мастацкіх і навукова-папулярных твораў на тэму беларускай гісторыі.

13 – Шнэйдар Анатоль Антонавіч (1930, Талачынскі р-н), кінадакументаліст, краязнавец (даследчык Талачынскага раёна), журналіст, культуролог, публіцыст, лаўрэат і дыпламант многіх рэспубліканскіх і ўсесаюзных кінафестывалю – 80 гадоў з дня нараджэння.

16 – Падкавыраў Пётр Пятровіч (1910–1977), кампазітар, педагог, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.

16 – Забораў Барыс Абрамавіч (1935, Мінск), мастак, ягоныя творы знаходзяцца ў калекцыях вядучых музеяў свету, у эміграцыі (Францыя) – 75 гадоў з дня нараджэння.

19 – Палуян Сяргей Епіфанавіч (1890, г.п. Брагін – 1910), пісьменнік, літаратуразнавец, публіцыст, адзін з пачынальнікаў беларускай прафесійнай літаратурнай крытыкі – 120 гадоў з дня нараджэння.

20 – Бурбіс Алесь (Аляксандр Лаўрэнавіч; 1885, Вільня – 1922), грамадскі і тэатральны дзеяч, адзін са стваральнікаў беларускага прафесійнага тэатра – 125 гадоў з дня нараджэння.

20 – Шуманскі Міхаіл Рыгоровіч (1920, Мёрскі р-н – 1982), спявак, заслужаны артыст Беларусі – 90 гадоў з дня нараджэння.

22 – Казелка Канстанцін Кандратавіч (1915, г. Калінкавічы – ?), самадзейны мастак-разбяр па дрэве, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 95 гадоў з дня нараджэння.

25 – Паўлаў Уладзімір Андрэевіч (1935, Любанскі р-н), пісьменнік, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя І. Мележа (1997 г.) – 75 гадоў з дня нараджэння.

26 – Дмахоўскі Генрык Міхайлавіч (1810, Вільня ці Мёрскі р-н – 1863), скульптар, удзельнік нацыянальна-вызваленчага і рэвалюцыйнага руху ў Беларусі, Літве і Польшчы ў 1830 – 1860-я гг. – 200 гадоў з дня нараджэння.

31 – Гумілеўскі Леў Мікалаевіч (1930), скульптар, народны мастак Беларусі, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1974 г.), прэміі імя М. Грэкава (1984 г.) – 80 гадоў з дня нараджэння.

Андрэй ФЕДАРЭНКА

Рабіна

Апавяданне

(Працяг. Пачатак у № 36)

III

У восьмым класе я зноў узяўся за сваё. Неяк увесну пайшоў у лес глядзець, ці ідзе ўжо сок з бярозаў, і ўбачыў адзін каля аднаго тры дубкі. Такія роўныя, тоўсценькія. Сантыметраў трыццаць ростам.

«Гэта не малінік, – падумаў я, – а сур'ёзныя, сапраўдныя дрэвы. Апетыя ў казках, вершах і розных апавяданнях. Дуб-цар, дуб-волат!.. Да таго ж, карысныя дрэвы: улетку будуць даваць цень, і жалуды свінням можна будзе збіраць проста ў двары».

Дубкі ўяўляліся мне трыма роднымі братамі. Я пашкадаваў разлучаць іх, а выкапаў усіх трох і пасадзіў на роўнай адзін ад аднаго адлегласці каля таго ж плота, апаванага малінікам. У ямкі пад карані я падклаў гною, паліў дрэўцы і пайшоў на выган гуляць у футбол.

Увечары, вярнуўшыся, адразу кінуўся да дубкоў і ўбачыў на іх месцах толькі прытаптанія ботам латкі свежай зямлі. У сваім двары, абапёршыся на плот, глядзеў на мяне і курыў дзядзька Ігнат.

– Тут жа на абодва двары сонца ніколі не гляне, калі яны вырастуць, – адказаў ён на маё маўклівае запытанне. – Чым ты думаў? Ты бачыў, што пасадзіў іх пад самай высакавольтнай лініяй? Яны ж будуць расці і электраправады рваць (ён такі сказаў «электраправады»). Іх жа ніводзін гром не прапусціць, ніводная маланка не праміне! Ты ведаеш, якія ў іх карані? Яны ж да градаў дабяруцца, да сотак, будуць сокі цягнуць!

Пра гэта я не падумаў.

IV

Мне зрабілася сорамна і стала шкада дубкоў, якіх пагубіў нізавошта.

Перад тым, як ісці ў армію, я пасадзіў рабіну. Навучаны вопытам з малінікам і дубкамі, гэтым разам я быў разумнейшы і хітрэйшы. Я выбраў месца ў самым глухім, зарослым крапіваю кутку за дрымотняю. Тут няма высакавольтнай лініі. Сюды не дабіраецца кася. Грады далёка, і маё дрэўца не зможа дацягнуцца туды каранямі. Нікому і нічому рабінка не будзе тут замінаць.

У войску я калі-нікалі ўспамінаў той глухі куток двара, рабіну, і тады мне неяк цяплей рабілася на душы і пачынала здавацца, што гэта не дрэўца, а дзяўчына падростае там і чакае мяне...

(Працяг будзе)

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 36

Уздоўж. 1. Прытча. 3. Эканом. 6. Рыцар. 9. Сын. 10. Акт. 12. Буду. 13. Калыска. 14. Крык. 17. Вера. 18. Акын. 20. Свае. 21. Твор. 22. Апак. 23. След. 26. Ліст. 28. Радзіма. 32. Орша. 36. Сха. 37. Енк. 38. Крыва. 39. Радзім. 40. Каласы.

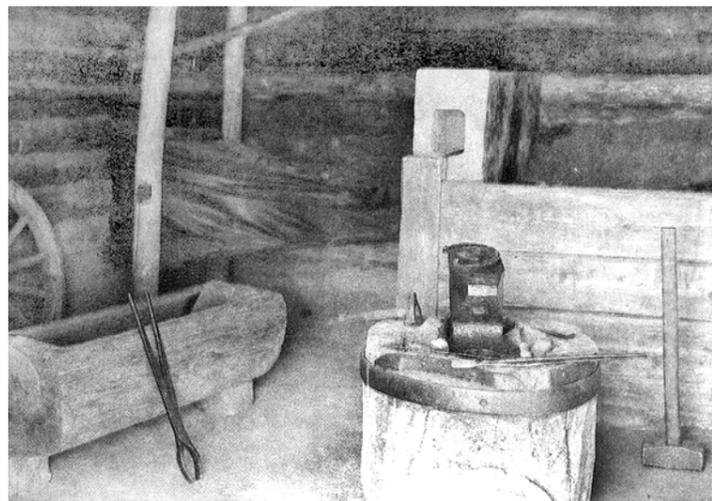
Упоперак. 1. Прызва. 2. Чынш. 4. Край. 5. «Машэка». 6. Раса. 7. Цары. 8. Раёк. 9. Сад. 11. Тур. 15. «Жалейка». 16. Кастусь. 17. Вясна. 19. Народ. 24. Уладар. 25. Замовы. 27. Сус. 29. «Амок». 30. Зоры. 31. Мова. 33. Рак. 34. Маці. 35. Неба.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

Пачатак у № 1 за 2003 год

КУЗНЯ – майстэрня для ручной коўкі металу. У Беларусі вядомая з XIV – XV стст. Квадратная ў плане (ці блізкая да яго) драўляная пабудова,

часам глінабітная, без столі, з драўлянай сцяхай, земляной падлогай, невялікімі дзвярыма і вакенцам. Драўляныя сцены часам тынкавалі знутры (для пажарнай бяспекі); на высокіх месцах кузню загляблялі ў зямлю. Ставілі наводдаль ад забудоваў, у канцы вёскі, бліжэй да вады. Стацыянарнае абсталюванне – горан, што ўзводзілі насупраць уваходу ці злева ад яго. Пасярэдзіне ўкопвалі калоду, на якой мацавалі кавадла, каля яго ставілі карыта

Унутраны выгляд кузні

з вадой ці ўкопвалі бочку для ахалоджвання і загартоўкі вырабаў. Пад акенцам майстравалі драўляны насціл (варштат) для выканання працы, не звязанай з каваннем, і для размяшчэння кавальскіх інструментаў. Да яго ці да вушака дзвярэй мацавалі ціскі (шрубштак), да другога вушака ці на сцяне – дрыль для свідравання дзірак (бормашына). Побач з кузнёй укопвалі калоду ці клалі каменны жоран для нацягвання шынаў на колы, ставілі драўляную загародку-станок для кавання коней. Калгасныя і саўгасныя кузні зазвычай будавалі ў комплексе з рамонтнымі майстэрнямі, аснашчаліся неабходным абсталюваннем з механізацыяй асноўных вытворчых працэсаў, электра- і газазваркай.

КУЗНЯ – даўняя адзінка вымярэння мёду. У гістарычных дакументах згадваецца толькі з метрычным значэннем, без вызначэння аб'ёму: «...дані чотыры карамоны мёду прэснаго а два ведра, а две кузні мёду». У наш час кузнёй у Бярозаўскім раёне называюць невялікі берасцяны посуд для збірання ягадаў.

КУКЕВІЧ Канстанцін Фадзевіч (1810, Вільня – 1842) – жывапісец, графік. Твор-

часць звязаная з мастацкім жыццём Беларусі, Польшчы і Літвы. Вучыўся ў Віленскім універсітэце ў Я. Рустэма і Пецяўбургскай АМ (1835 – 1839). Вывучаў жыццё і побыт насельніцтва Гродзеншчыны і Віленшчыны. Стварыў шэраг жанравых кампазіцыяў («Рускія салдаты ў вёсцы», «Прывал уланаў каля пераправы праз раку», «Карчма», «Яўрэйскія кантрабандысты ў ваколіцах Вільні»). Сярод графічных замалёвак – «Гандляр шапкамі», «Букніст», «Карчма ў прадмесці», «Старызнік». У 1840 г. выдаў серыю літаграфіяў «Вільня, год 1840», на якіх паказаў сцэны з народнага жыцця. Яго працы былі змешчаныя ў альбоме Я. Вільчынскага.

КУКЛА Дамініся – беларуская казачніца 2-й пал. XIX ст. з в. Куклічы Свіслацкага р-на, адна з актыўных інфарматараў М. Федароўскага. У 2-м і 3-м тамах «Людю беларускага» змешчана 25 расказаных ёю казак (сярод іх «Як шчупак дурню ў прыгодзе стаў», «Аб чалавеку, што яго вуж навучыў звярчаць мове», «Тромсын», «Яблычка паскуднае» ды іншыя).